

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 32

Заснований в 1996 році

Рівне – 2005

ББК 74.20**О - 59****УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379**

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И : З Б І Р Н И К Н А У К О В И Х П Р А Ц Ь . Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 32. – Рівне: РДГУ, 2005. – 155 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії дошкільної педагогіки, історії педагогіки, методики навчання і виховання дітей дошкільного віку, їх розвитку в сім'ї і дошкільних закладах.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, вихователів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор:**

Хом'як Іван Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний університет „Рівненський економіко-гуманітарний інститут” ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Левківський Михайло Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Житомирський державний педагогічний університет ім. Івана Франка);

Лисенко Неля Василівна – доктор педагогічних наук, професор (Прикарпатський державний педагогічний університет ім. В. Стефаника);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів);

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №2 від 30.09.2005 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

children various ways of the development of the creative linguistic abilities as well as effectiveness of the program on the development of the working with the creative talented children in the article

Key words: talent, creative gift, linguistic abilities, program creative person development program.

Одержано редакцією 05.09.2005

УДК: [371.3: 53]:37.017.91

Б.П. ДЕМ'ЯНЮК

ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ ШКОЛЯРІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Резюме. В роботі розглянуті можливості формування наукового світогляду учнів шляхом підвищення науковості викладу шкільного курсу фізики в контексті з історичними аспектами розвитку і становлення фізики.

Ключові слова: матерія, фізика, досягнення, розвиток, історизм, виховання, формування, науковий світогляд.

Постановка проблеми. Пошуки шляхів формування істинно наукового світогляду школярів на уроках фізики. Учні вивчають фізику впродовж п'яти років. Для одних отримані в школі фізичні знання є фундаментом для здобуття солідніших, повніших знань. Іншим ці знання у житті стають у пригоді лише частково. Але для перших і других осягнення основ фізики дало можливість сформувати загальне наукове уявлення про природу і процеси її пізнання, зрозуміти природу такою, якою вона є, без будь-яких сторонніх додатків. У формуванні наукового світогляду школярів полягає основна мета навчання фізиці усіх учнів. Це пояснюється особливим становищем фізики у системі природничих наук. Фізика – наука про форми матерії, які входять до будь-яких матеріальних систем, про взаємодію цих форм та їх можливі рухи. Тому фізика є основою всього природознавства. Специфічні закономірності конкретних матеріальних систем вивчають хімія, астрономія, біологія та інші природничі науки. Проте ці закономірності є частковими випадками взаємодій і рухів різних форм матерії, які вивчає фізика. Фізичні методи дослідження властивостей і поведінки реальних систем широко використовуються при різних умовах. Фізика є науковою основою сучасної техніки. Завдяки фізиці з'явилися багато нових галузей техніки.

Найважливішими світоглядними завданнями шкільного курсу фізики є розкриття матеріальної природи механічних, теплових, електричних, оптичних і квантових явищ, їх пізнаваності й закономірного зв'язку між ними, об'єктивного характеру законів та причинно-наслідкових зв'язків, матеріалістично-діалектичного тлумачення найважливіших понять законів і теорій, співвідношення теорії і практики в науковому пізнанні.

У фізиці оточуючий нас світ постає не стільки у вигляді сукупності вже готових до практичного застосування істин, скільки у вигляді проблем, до яких слід застосовувати спеціальні методи і засоби їх розв'язання.

Як показує шкільна практика, закладені в курсі фізики світоглядні можливості реалізуються далеко не в повній мірі. Часто вчителі зміст розділів чи тем співвідносять лише з окремими положеннями діалектичного матеріалізму. При цьому не розглядається історична боротьба поглядів, пошуку істини. Ілюстрація законів й категорій діалектики окремими прикладами з фізики обмежує їх співставлення із світоглядними ідеями, створює враження доважку фізики філософськими положеннями. Між тим, закони діалектики закладені в самій природі і їх не можна нав'язувати.

Не забезпечує належного формування наукового світогляду, сучасного розуміння фізичної картини світу проста констатація абстрактних світоглядних узагальнень, не підкріплених знаннями конкретних фактів.

Єдиний на даний час науково виправданий шлях до формування в учнів наукового світогляду – будувати навчальний процес так, щоб діалектико-матеріалістичні та методичні принципи розкривалися як внутрішня логіка розвитку фізики. Фізична наука в широкому розумінні – це не тільки система знань про природу, а й система методів її наукового пізнання. Щоб зрозуміти об'єкт фізичного дослідження фізиком, доводиться осмислювати самий пізнавальний акт, метод і засоби пізнання, співвідношення об'єкта і суб'єкта пізнання. У зв'язку з цим, у процесі навчання учнів слід поступово ознайомлювати їх з тим, як будується наукове пізнання, які методи науки і закони наукового пізнання. Знання з фізики мають надаватися як відображення об'єктивного світу, як результат активної пізнавальної діяльності людини з метою пояснення природних явищ і використання їх для матеріального виробництва, як постійне уточнення, виправлення і вдосконалення здобутих наукових відомостей. Ці узагальнені знання про природу і процес її пізнання, які ґрунтуються на конкретних знаннях фактів, понять, законів та принципів, підлягають філософським узагальненням. Вони завжди – відносна істина. Їх обсяг швидко зростає і це зростання обумовлене переходом до більш вищого рівня знань: людський розум здатний осягнути і пізнати макро – і мікросвіт, який є безмежним, складається з невичерпної множини фрагментів.

Яка картина світу формується у свідомості кожного учня значною мірою залежить від того, що саме вивчається у шкільному курсі фізики, як трактуються в ньому фізичні поняття та ідеї.

Звичайно, коло питань, які вивчаються на уроці, рівень їх подання в деякій мірі визначаються програмою і підручником, проте науковий рівень та способи трактування програмного матеріалу в точній мірі

залежать від ерудиції та кваліфікації вчителя. Вчитель повинен вміти переконливо і доступно в процесі вивчення фізики розглянути еволюції фізичних картин світу від механічної через електродинаміку до сучасної квантово-полевої і забезпечити формування в учнів основних світоглядних ідей: матеріальності світу, пізнавальності його закономірностей, взаємозв'язку і взаємозумовленості фізичних явищ, методологічних принципів відносності, збереження, дискретності, симетрії і т. ін.

Таким чином, при формуванні наукового світогляду на уроках фізики можна виділити такі його основні етапи:

- повідомлення узагальнених знань про основні поняття, закони і принципи фізики, що сприяють створенню в учнів уявлень про наукову картину світу і процес наукового пізнання;
- діалектико-матеріалістичне тлумачення основ фізики, в процесі якого учнів підводять до деяких узагальнень філософського характеру;
- виховання в учнів матеріалістичних переконань.

Принцип виховуючого навчання в сучасній педагогіці орієнтує кожного вчителя на формування в учнів матеріалістичного світогляду та наукових уявлень про оточуючий світ під час вивчення будь-якого програмного матеріалу і на будь-якому уроці. Звичайно, було б помилковим намагання вчителя “пов’язати” кожен тему, кожне питання теми зі світоглядними чи методологічними принципами та категоріями. На уроках треба підводити учнів до узагальненого усвідомлення навколишнього світу, встановлювати зв’язки фізики з цим світом.

За висловом видатного французького фізика Луї де Бройля “...розум кожної дитини і молодшої людини певною мірою коротко повторює історію людського розуму.” Для створення в учнів наукового світорозуміння рівень трактування основ фізики повинен бути таким, щоб у процесі набуття фізичних знань було позбавлено перекуренень, нематеріалістичних тлумачень явищ природи. Тому в останні роки підвищення наукового рівня шкільного курсу фізики почали розглядати крізь призму успіхів сучасної науки.

Ідеї сучасної фізики спричинили значні зміни в поглядах на оточуючий нас світ. Вони знаходять своє відображення і в програмному матеріалі шкільного курсу фізики. Ідея матеріальності оточуючого нас світу зародилась ще в Стародавній Греції. Сучасна фізика розрізняє два види матерії – речовину і поле, якими не вичерпується надзвичайне різноманіття форм матерії. У шкільному курсі фізики треба чітко проводити думку про речовину і поле як вид матерії, що виділяється на мікрорівні, про спільність і специфічність кожного виду матерії, про структурність елементів речовинних і польових об’єктів. Розвиваючи ідею спільності, єдності, взаємозв’язку між різними формами матерії, слід разом з цим підкреслити якісну своєрідність різних форм матерії, бо у світі немає абсолютно тотожного. Виходячи із загально філософського принципу нестворюваності і незнищуваності рухомої матерії, весь курс шкільної фізики має бути пронизаний ідеєю збереження найважливіших характеристик матерії.

Проблеми простору і часу як форм буття матерії, ідея корпускулярно-хвильового дуалізму теж знаходять широке відображення на уроках фізики.

Підвищення науковості викладу шкільного курсу фізики здійснюється шляхом розвитку у курсі провідних ідей єдності перервності і неперервності, закономірності і причинності, дещо уточнених і ширших, ніж у класичній фізиці. У шкільному курсі необхідно приділити значну увагу статистичним закономірностям, ширше використовувати статистичний підхід при вивченні молекулярної фізики, електрики, оптики, атомної фізики. Ідеї сучасної фізики досить абстрактні й складні, тому не виключене спотворене їх розуміння учнями. Це не дивно, бо численних помилок припускалися і самі творці нової фізики в період її історичної еволюції та становлення. Більшість помилок, “драм ідей”, як висловився А.Ейнштейн, зв’язана з тим, що фізики, не володіючи діалектичним методом пізнання, зіткнулися з глибоко діалектичними явищами. Не дивно, що учні, не володіючи досконало методами діалектичного пізнання, важко засвоюють квантові і релятивістські явища.

Боротьба ідей, підходів до оцінки нових експериментальних результатів ускладнили їх сприймання в період становлення нової фізики. Усталене переконання в абсолютній справедливості й завершеності класичних теорій протидіяло утвердженню квантової теорії і теорії відносності. Остання зазнає переглядів вже в наш час. Фундаментальні зміни у фізиці регламентуються інерцією старих підходів і уявлень щодо фізичних явищ і процесів. Викладання класичної фізики у школі повинно здійснюватися так, щоб інерція старих уявлень при переході до сучасної фізики була значно зменшена: краще учнів доучувати, ніж переучувати.

Складність усвідомлення ідей нової фізики в період її становлення була зумовлена тим, що вони ніби то суперечили здоровому глузду, буденному мисленню, тобто усталеним, загальноприйнятим, іноді поверховим, поглядам на світ. Зіткнення двох прямо протилежних висновків (фізичний парадокс) якраз і є ключовим моментом нашого пізнання.

Парадоксальність нової фізики – серйозна перешкода для засвоєння її ідей учнями. Для формування сучасних поглядів слід систематично під час вивчення класичної фізики виявляти парадоксальність наукових ідей, демонструвати учням, що поверхові уявлення, які базуються на щоденному досвіді, дуже часто не відповідають науковим даним, їх істинність перевіряється тільки експериментом. Разом з тим важливо звернути увагу учнів на те, що нові погляди не завжди повністю відкидають старі, а лише обмежують область їх застосовності.

Виклад ідей сучасної фізики в школі повинен базуватися на аналізі історії розвитку і становлення

фізики як науки. Історизм має бути для вчителя одним з важливих методів педагогічного дослідження, а історія фізики – одним з джерел педагогічних ідей. При формуванні наукового світогляду учнів історизм для вчителя має бути одним із принципів викладання.

Немає в школі жодного навчального предмета, який би так чи інакше не був прилучений до уроків фізики – такими є математика, хімія, біологія, географія, природознавство, астрономія, трудове навчання та інші. Але жоден з цих предметів не має такого яскраво оформленого, красивого, насиченого портретами видатних фізиків, підручника. Видатні вчені-фізики відзначалися не тільки високим інтелектом, а й багатим духовним світом. Ознайомлення учнів на уроках фізики з науковим доробком і моральними якостями видатних фізиків сприяє формуванню особистості учнів. Розповідаючи учням про світогляд творців фізичних учень, ми допомагаємо учням краще зрозуміти як спонукальні мотиви висунення ідей, так і фізичну їх суть.

Ознайомлення учнів з діяльністю видатних вчених (від Архімеда до Ейнштейна) дозволяє сформувати в учнів правильне уявлення про характер наукової праці вчених, їх ставлення до науки, до наукового пошуку істини, про найпримітніші риси світогляду вченого, його філософське кредо, про стиль і методи наукового мислення, про його суспільно-політичні погляди, про зусилля видатних фізиків в ім'я утвердження прогресивних ідей та тенденцій і т. ін. Такий підхід робить навчання фізики виховуючим.

Таким чином, у формуванні наукового світогляду учнів на уроках фізики історизм відіграє помітну роль:

- він є засобом обґрунтування ряду фізичних ідей і вчень, засобом переконання учнів у справедливості наукових поглядів на світ;
- історичний матеріал дає змогу ознайомити учнів з мовою фізичної науки, її методами і шляхами розвитку;
- історизм є одним із шляхів формування ставлення до світу та його пізнання, а також засобом формування духовного обличчя учнів, засобом впливу на їх емоційний світ.

На жаль, читаючи підручник з фізики або слухаючи розповідь вчителя, теперішні учні рідко чують імена українського походження.

Проблема історичної пам'яті завжди була і залишатиметься актуальною для нашого народу. За висловом А.Шептицького, “народ, що забуває минуле, ніколи не буде нацією”. Для українського народу, який тривалий час не мав своєї державності, ця проблема набуває особливого значення. Українська земля упродовж останнього тисячоліття подарувала людству цілий ряд геніальних особистостей, які збагатили скарбницю світової науки і культури. З різних причин, часом драматичних, нашим вченим приходилося працювати на чужих землях. Кожна держава воліла мати у своєму храмі науки видатних українців, заперечуючи при цьому їх родовід. Тому їх талант був не завжди належним чином поцінований.

В умовах розбудови державності України значно посилюється увага до питань історії культури, науки і техніки. Матеріали з історії фізики в Україні мають важливе значення в духовному формуванні в першу чергу учнівської молоді. Якщо подібні матеріали детально розроблені стосовно світової історії фізики, то, на жаль, питання історії розвитку і становлення фізики в Україні розроблені недостатньо. Незважаючи на визнання важливості аспектів історизму для ефективного викладання курсу фізики як у середній, так і вищій школі, ці питання в науково-методичній літературі висвітлені ще недостатньо і є часто недоступними для вивчення вчительським загалом.

Тривалий час принижувались і замовчувались українські імена у скарбниці світової фізики, фальсифікувалась наша національна історія. І тому ми повинні прикласти всіх зусиль, щоб за словами І.Дзюби, повернути Україні імена великих діячів, митців та вчених “привласнених іншими культурами”. Така можливість з'явилася у незалежній Україні, де національна самосвідомість українського народу почала відроджуватися, що привело до відродження історичної пам'яті, помітного зросту інтересу до життя українців за кордоном, їх здобутків у галузі науки, освіти і культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайда Ф.П.// Популяризація науки в Україні. Історія і сучасність. – К.: Хрещатик, 1992. – 243 с.
2. Козловські І.М., Пляцко Р.М. Використання матеріалів про українських вчених на уроках фізики в навчальних закладах професійної освіти: Методичні рекомендації. – Львів, 1991. – 183 с.
3. Моциньський В.М. Формування світогляду учнів під час вивчення фізики: Посібник для вчителів. Пер. з рос. – К.: Рад. школа, 1981. – 144 с.
4. Помилін Е. О. Духовний розвиток учнів у системі шкільної освіти: Науково-методичний посібник. – К.:ІЗМН, 1966. – 155 с.

Резюме. В работе рассмотрены возможности формирования научного мировоззрения учащихся путем повышения научности преподавания школьного курса физики в контексте с историческими аспектами развития и становления физики.

Ключевые слова: материя, физика, достижения, развитие, историзм, воспитание, формирование, научное мировоззрение.

Summary. In the work are considered possibilities of formation of scientific world outlook of pupils by increase

of scientific teaching of the school course of physics in context with historical aspects of development and formation of physics.

Key words: *matter, physics, achievement, development, historic, upbringing, formation, scientific world outlook.*

Одержано редакцією 01.09.2005

УДК: 37.034:37.018(=161.2)

Т.Д. ДЕМ'ЯНЮК, Є.І. КАМІНСЬКА

ДУХОВНО-МОРАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ „ШКОЛИ – РОДИНИ”

Резюме. *Стаття розкриває проблему духовно-морального розвитку особистості учня в умовах діяльності української національної „школи-родини”. Авторами представлено модель гуманістичного виховання учнів у „школі-родині” та технологія її практичної реалізації, розкриваються умови для формування цілісної особистості громадянина-патріота України.*

Ключові слова: *духовно-моральний розвиток, „школа-родина”, громадянин-патріот, родинна педагогіка, виховна технологія.*

Постановка проблеми. В умовах становлення громадянського суспільства в незалежній Україні перед педагогічним колективом та батьківською громадськістю стоїть складне і відповідальне завдання: виховати високоморальне, духовно-багате, національно-свідоме покоління молодих людей – патріотів своєї країни; підготувати їх до активної, творчої, соціально значущої, особистісно-осмисленої життєдіяльності.

Стратегічними напрямками розвитку виховання в умовах діяльності “школи-родини” є:

- створення нової філософії родинно-шкільного виховання на основі поєднання наукової національної педагогіки і української родинної педагогіки;
- впровадження цілісної виховної системи щодо визначення пріоритету морально-духовного розвитку особистості учня;
- зміцнення і розвиток виховних функцій школи та пошуки нових механізмів педагогічної взаємодії суб'єктів виховання;
- розвиток системи цінностей і якостей особистості як значущої для неї системи особистісно-ціннісних стосунків.

Аналіз педагогічної практики свідчить, що між етичними знаннями про правильну поведінку і, власне, правильною дією знаходиться відстань, яку не можна пройти за один виховний захід, за один місяць виховного впливу з боку вчителя-вихователя, батька чи матері. Духовно-моральне становлення особистості учня – складний, тривалий і багатогранний процес, який вимагає:

- особистісно-гуманістичної орієнтації навчально-виховного процесу через органічне поєднання організаційно-педагогічної, родинно-сімейної, національно-культурної і просвітницької діяльності вчителів, батьків, учнів, сільської громади;
- підвищення професійної компетентності педагогів у здійсненні процесу виховання та вироблення інноваційного стилю діяльності вихователів у “класах-родинах”;
- розширення спектра суб'єктів виховання через фактори соціальної взаємодії;
- забезпечення школи сучасною якісною матеріально-технічною базою.

Нами створена модель гуманістичного виховання учнів в “школі-родині” (таблиця 1). Мета нашої статті – розкрити технологію її практичної реалізації в сучасних умовах.

ЗМІСТ

<i>Переднє слово ректора РДГУ Постоловського Р.М.</i>	3
<i>Дем'янюк Т.Д.</i> Інноваційна діяльність кафедри теорії і методики виховання	4
<i>Лісова С.В.</i> Сучасні тенденції модернізації національних систем освіти: пошук і перспектива	13
<i>Безкорвайна О.В.</i> Гуманістичні ціннісні орієнтири як основа формування толерантної особистості сучасного підлітка	17
<i>Хамедюк Н.С.</i> Актуальні проблеми виховання гуманістично спрямованої особистості учня на принципах педагогіки толерантності	23
<i>Рабченюк Т.С.</i> Особливості виховання обдарованої дитини в сучасному навчальному закладі	27
<i>Матюхіна Н.В.</i> Розвиток творчої обдарованості учнів у процесі навчально-виховної діяльності вчителя	32
<i>Дем'янюк Б.П.</i> Формування наукового світогляду школярів при викладанні фізики у сучасній школі	36
<i>Дем'янюк Т. Д., Камінська Є. І.</i> Духовно-моральний розвиток особистості учня в умовах діяльності української національної „школи – родини”	39
<i>Черній А.Л.</i> Організаційно-педагогічні засади виховного процесу в організації пласт	44
<i>Сойчук Р.Л.</i> Контрасти американської системи виховання	46
<i>Тимощук Н. С.</i> Оновлення змісту та організації процесу особистісно орієнтованого виховання таршокласників у позакласній роботі	49
<i>Пилипей О.В.</i> Використання інтерактивних методик в навчально-виховній роботі вчителя-словесника	54
<i>Назаренко Г.А.</i> Культура міжетнічних відносин старшокласників: результати констатуючого етапу експерименту та завдання виховної діяльності	58
<i>Чернишина В.М.</i> Формування ціннісних орієнтацій в системі діяльності педагогічного колективу	63
<i>Кириленко С.В.</i> Громадянська відповідальність як показник сформованості культури здоров'я	67
<i>Косарєва Н.І.</i> Формування духовності особистості на засадах цінностей українського народу	70
<i>Павелків О.М.</i> Формування в учнів інтересу до підприємницької діяльності у процесі оволодіння економічним розрахунком	73
<i>Павелків Р.В.</i> Експериментальне вивчення особливостей самостійності сучасних молодших школярів	76
<i>Оржеховська В.М.</i> Превентивна педагогіка – наука пізнання	80
<i>Левківський М.В.</i> Соціальна зрілість старшокласників (підходи до формування)	85
<i>Нечипорук Л.І.</i> Формування ноосферної моральної позиції старшокласників	87
<i>Кукалець М.В.</i> Дидактичні аспекти підготовки учнів до засвоєння навчального матеріалу	91
<i>Гавлітіна Т.М.</i> Завдання і зміст національно-патріотичного виховання підлітків в позашкільних навчальних закладах	95
<i>Кособуцька Г.П.</i> Кредитно-модульна система: завдання, пошук, результати у вищому навчальному закладі	98
<i>Наумчук Г.І.</i> Духовність і формування особистості майбутнього вчителя	103
<i>Дупак Н.В.</i> Зарубіжний досвід розробки стандартів професійної освіти	107
<i>Красовська О.О.</i> Естетична освіта студентів педагогічного факультету	113
<i>Крижановська Т.І.</i> Шляхи оновлення професійної підготовки музикантів-педагогів у курсі “історія музики”	116
<i>Петренко О.Б.</i> Громадянська спрямованість діяльності українських просвітителок кінця ХІХ – початку Х ст.	119
<i>Федорченко Т.Є.</i> Проблеми насильства в контексті дитячої безпритульності	122
<i>Габова Л.І.</i> ВІЛ/СНІД як чинник погіршення репродуктивного здоров'я неповнолітніх	125
<i>Піддубник В.Г., Якимчук С.Н.</i> Основи роботи з вокальним ансамблем	128
<i>Graca Tadeusz</i> Etapy kształtowania umiejętności w kształceniu zawodowym	132
<i>Рабченюк Т.С.</i> Індивідуальне навчально-дослідне завдання як вид самостійної роботи студента творчого характеру	135
<i>Ціпан Т.С.</i> Громадське виховання в умовах дитячо-юнацького руху: історичний аспект	141
<i>Якимчук М.Ю.</i> Особливості навчання і виховання обдарованих дітей	148
<i>Відомості про авторів</i>	152

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 32

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника *Дем'янюк Т.Д.*

Відповідальний за підготовку збірника до видання *Янцур М.С.*

Технічний редактор *Кравчук В.Ю.*

Комп'ютерна верстка *Лазарчук В.В.*

Здано до набору 12.09.2005 р. Підписано до друку 30.09.2005 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 22,86. Обл. вид. арк. 23,19. Замовлення № 1/6. Наклад 120

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра професійної педагогіки і трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 32. – Рівне:
РДГУ, 2005. – 155 с.**

ISBN 966 – 7281 – 08 – 3.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем педагогіки, дидактики, історії педагогіки, теорії і методики виховання дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20